

**Тема заняття:
Джеймс Джойс
“Джакомо Джойс”**

James Augustine Aloysius

(1882–1941)

Джойс
ДЖЕЙМС

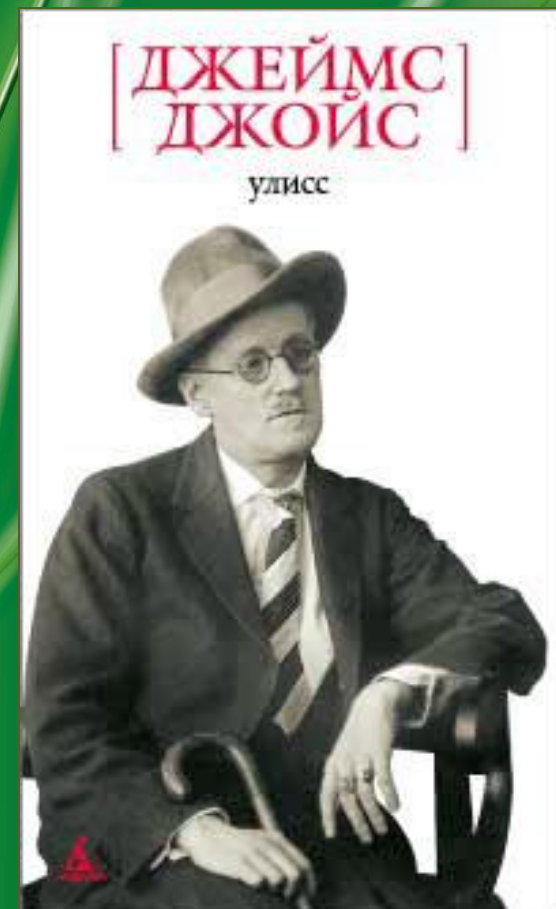
ДЖОЙС

Геній не робить помилок.

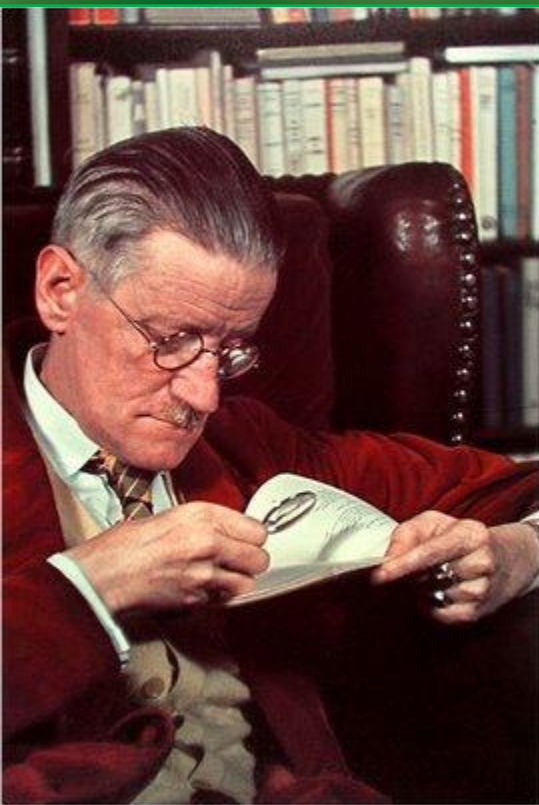
Його промахи – навмисні.

Ірландський письменник Джеймс Джойс (1882 - 1941) стоїть біля витоків всієї модерністської та постмодерністської літератури.

Звучне ім'я та загальносвітову славу йому здобув «Улісс» - неповторний текст, «роман № 1» ХХ століття. Максимально прості і його герой і сюжет - один день з життя дублінського обивателя, але в нехитру оболонку вміщено весь космос літератури - феєрверк усіх стилів та технік письма, віртуозну мову, переклички з міриадами великих і невідомих текстів, вторгнення старих легенд і творіння новітніх, драматичність і скандал, знущання і гра - і встає з усього цього новітній погляд на мистецтво, жителя нашої планети і світ. З моменту виходу в світ і до цього дня «Улісс» залишається викликом Письменника Читачеві.

Джеймс Джойс

Великий ірландський письменник, уродженець Дубліна, про який, здається, сказано вже все. Цікаво було б співвіднести сумарну вагу написаного Джойсом і написаного про Джойса - в тому сенсі, на скільки порядків останнє перевищить перше.

Нащадок друїдів і королів, як все його хвалькувате плем'я, вихованець єзуїтів, відщепенець в народній сім'ї, космополіт, емігрант, претендент на роль засновника, як прийнято говорити, літератур третього тисячоліття, людина найбільшою дистанції по відношенню до світу, автор чудової фрази, вкладеної в уста Стівена Дедалуса, виконуючого в його «Одіссеї» роль Телемаха:

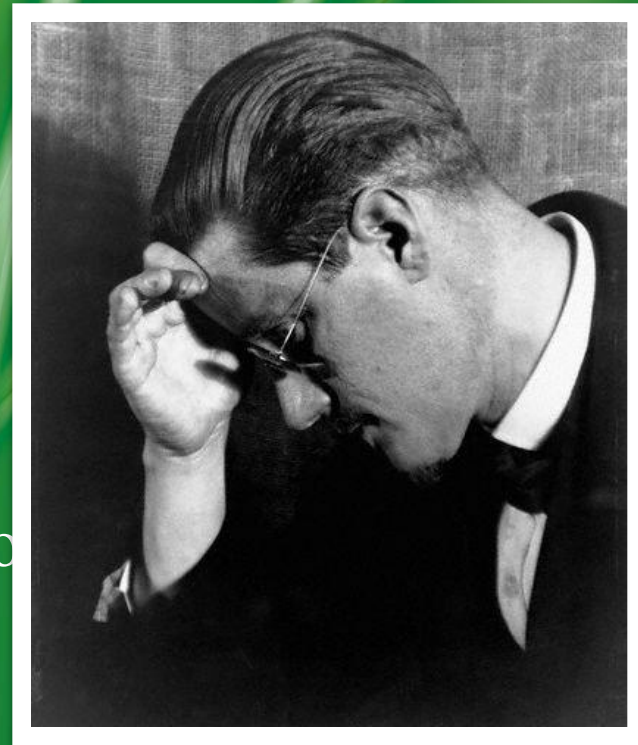
«Померти за Ірландію?

Нехай Ірландія помре за мене! ».

Винахідник форми так званого «потоків свідомості», покликаною вирішити нагальну проблему достовірності людини, Космосу і літературного тексту, що практично паралельно і незалежно вирішується кількома титанами, серед яких росіяни Андрій Білий, Андрій Платонов і Юрій Тинянов.

Важко сказати, наскільки рішення Джойса універсальне, хоча в масштабах досвіду виглядає незаперечним. Покинув Зелений острів в 1904 році, жив в Трієсті, Цюріху, Парижі, помер у Швейцарії, встигнувши заповісти світової філології найгерметичніший із творів, «Поминки по Фіннегану», розшифровка якого вимагає не одного покоління освічених тлумачів. Людина, що розчинилася в мові і втекла у цій стихії від тління.

Джеймс Августин Алоїзій Джойс народився 2 лютого 1882 року у Дублінському передмісті Ратгар у католицькій сім'ї.

Він був найстаршим з 10 дітей, що вижили; двоє з його братів і сестер померли від тифу. По батькові його сім'я походила з міста Фермой, що у графстві Корк. У 1887 році його батька, Джона Станіслауса Джойса (англ. John Stanislaus Joyce), було призначено податковим інспектором у Дубліні, і сім'я переїхала до престижного містечка Брей, що 12 миль (19 км) від Дубліна. Приблизно у цей час на маленького Джеймса напав собака, що спричинило фобію собак, якою він страждав все своє подальше життя. Також він страждав від боязні грому, який його надзвичайно забобонна тітка трактувала як ознаку Божого гніву.

Мати Джеймса мріяла, що син стане правовірним католиком, його віддали в єзуїтський коледж. Отримана в шкільні роки гуманітарна освіта допомогла юнакові вступити до Дублінського університету, де він обрав своєю спеціальністю мови й продовжував вивчати філософію. Основною сферою юнацьких інтересів Джойса став театр, котрий відіграв важливу роль у житті Ірландії. Театрові та драматургії присвячена стаття молодого Джойса «Драма і життя». Захоплення театром підштовхнуло Джойса випробувати свої сили у драматургії. Влітку 1900 року він пише п'єсу «Блискуча кар'єра», рукопис не зберігся, але п'єса була написана під впливом Ібсена. Через рік він перекладає дві драми Гауптмана. Гауптман та Ібсен становили епоху в його житті. Водночас він також захоплювався схоластичною філософією, Ніцше, Шопенгауером, французькими символістами (Верлен), театром Метерлінка, англійським естетизмом.

Фотографія Джеймса Джойса зроблена приятелем, студентом Університету Коледжу Дубліна К. П. Кереном (Constantine P. Curran) влітку 1904

Після завершення коледжу, у 1903 році Джойс поїхав до Парижа «вивчати медицину», хоча насправді там він розтринькував гроші, які дала йому сім'я. Через кілька місяців перебування там він змушений був повернутися до Ірландії, оскільки його матері діагностували рак. Переживаючи за відсутність релігійних почуттів у сина, його мати безуспішно намагалася переконати його прийняти сповідь та причастя.

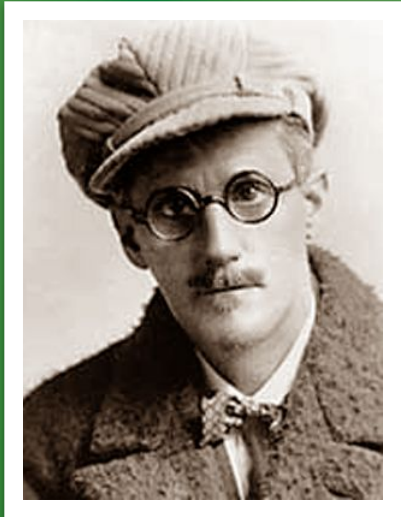

13 серпня вона померла, і Джойс відмовився стати на коліна та помолитися за неї разом з сім'єю. Після смерті матері він продовжував пиячити і впасти в борги. Він змушений був заробляти вчителюванням, написанням рецензій на книги та співами (у нього був чудовий тенор).

7 січня 1904 року він намагався опублікувати «Портрет художника», — есе про естетику, проте воно було відхилене журналом. Він вирішив переписати цей твір і перетворити його на роман «Стівен Герой». Цього ж року він зустрів Нору Барнакл, молоду жінку з міста Голвей, яка працювала покоївкою у готелі Фінна у Дубліні. 16 червня 1904 року у них було перше побачення, і ця дата увійшла в історію також як день, коли відбуваються події роману «Улісс».

Джойс залишився у Дубліні, продовжуючи пиячити. Після однієї п'ятики, що супроводжувалася бійкою, Джойса підбрав на вулиці далекий знайомий його батька Альфред Гантер, який привів його до себе додому, де надав першу медичну допомогу. Гантер був чоловіком єврейського походження, і за чутками, мав зрадливу дружину. Саме він став одним з основних прототипів Леопольда Блума в «Уліссі». Джойс також товаришував із Олівером Сен-Джон Гогарті, який став моделлю для персонажа Бака Маллігана в «Уліссі».

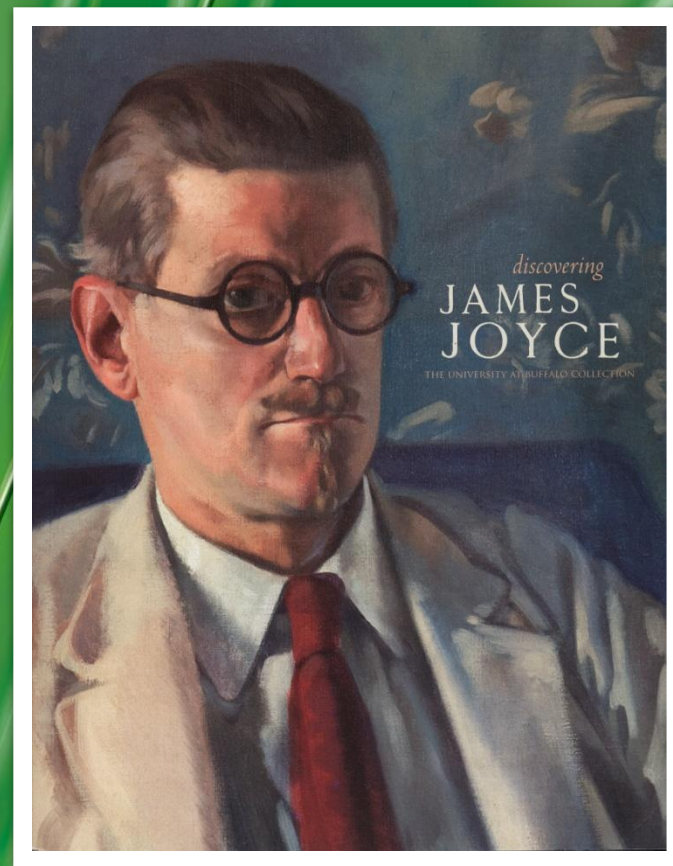
Одного разу, після того, як Джойс прожив шість днів у башті Мартелло, що належала Маллігану, між ними відбулася сварка, під час якої Малліган стріляв із пістолета у посуд, що висів над ліжком Джойса. Він втік звідти посеред ночі і пішки добрався до Дубліна, і наступного дня попросив товариша забрати свої речі із башти.

Незабаром Джойс із Норою виїхав до Європи.

Джойс і Нора рушили до Цюріха, де він знайшов собі роботу викладача англійської мови у школі іноземних мов Берліца. Проте там виявилось, що його англійському агентові дали неправдиву інформацію стосовно роботи, і директор школи направив його до Трієста (який на той час був у Австро-Угорщині, а зараз є частиною Італії). Знову ж таки там йому не знайшлося роботи, але з допомогою директора школи іноземних мов у Трієсті Альмідано Артіфоні, він нарешті влаштувався на вчительську роботу у Паулі, що тоді була частиною Австро-Угорщини, а зараз знаходиться у Хорватії.

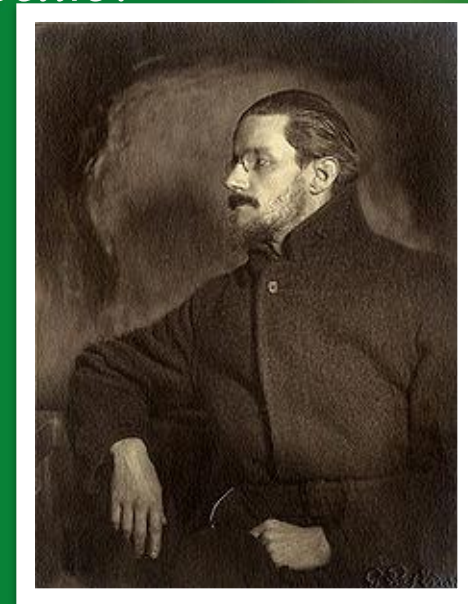
Він викладав англійську мову переважно морським офіцерам австро-угорської армії з жовтня 1904 до березня 1905 року, поки австрійська влада, виявивши шпигунську мережу у місті не вигнала звідти усіх чужоземців. З допомогою того ж таки Артіфоні, Джойс перебрався назад до Трієста, де продовжив викладати мову.

У Трієсті він майже постійно жив 10 років.

1905 року Нора народила першу дитину, Джорджа. Джойс вмовив свого брата Станіслава приєднатись до нього у Трієсті, де на нього чекало місце вчителя у школі. Приводом для переїзду було нібито те, що Джеймс хотів братової компанії та запропонувати йому набагато цікавіше життя, ніж той вів до того, працюючи чиновником у Дубліні, хоча насправді Джойс хотів збільшити скупі прибутки своєї сім'ї заробітками брата. У Трієсті у них з братом були досить напружені стосунки спричинені транжирством Джойса та його пристрастю до алкоголю.

Через хронічну пристрасть до подорожей, Джойсу швидко набридло життя у Трієсті і він переїхав до Рима у 1906, де влаштувався на роботу у банку. Проте Рим викликав у нього відразу і на початку 1907 року він повернувся до Трієста. Його донька Люсія народилась там улітку того ж року.

Джойс повернувся до Дубліна улітку 1909 року разом з Джорджем для того, щоб відвідати батька і опублікувати збірку оповідань «Дублінці». Він також відвідав сім'ю Нори у Голуеї, це була перша їх зустріч, і вона, на щастя, пройшла вдало. Готуючись до повернення до Трієста, він вирішив взяти з собою свою сестру Еву для того, щоб та допомагала Норі доглядати за домом. У Трієсті він провів лише місяць і знову поїхав до Дубліну як представник власників кінотеатрів, з метою відкриття там кінотеатру. До Трієста він повернувся у січні 1910 року.

Нора з дітьми:
Джорджію та
Лючією, Цюрих 1918

У 1912 році Джойс на деякий час знову приїхав до Дубліна для розв'язання багаторічної суперечки стосовно публікації «Дублінців» із своїм видавцем Джорджем Робертсом. Це була його остання подорож до Ірландії, і він ніколи там більше не побував, незважаючи на прохання батька та запрошення колеги по перу, ірландського письменника Вільяма Батлера Єйтса.

Одним з його студентів у Трієсті був Етторе Шмітц, відомий під псевдонімом Італо Свево. Вони познайомились у 1907 році, стали близькими приятелями та критиками творчості одне одного. Шмітц був євреєм, і саме він став моделлю для Леопольда Блума — майже усю інформацію стосовно іудаїзму, яка є у романі, Джойс отримав від Шмітца. У Трієсті у Джойса вперше почались проблеми з зором, які переслідуватимуть його до кінця життя і спричинять десятки хірургічних операцій.

У 1915 році, коли Джойс виїхав до Цюріха побоюючись переслідувань за своє Британське підданство у часи Першої Світової Війни, там він познайомився із Френком Бадгеном, людиною, яка стане його найбільш впливовим та надійним товаришем на довгі роки. Джойс постійно радитиметься із ним під час написання «Улісса» та «Поминок за Фіннеганом». Також, у Цюріху Езра Паунд представить його англійському видавцеві та феміністці Гаррієт Шоу Вівер, яка стане меценатом та покровителем Джойса, і протягом наступних двадцяти п'яти років дасть йому тисячі фунтів лише для того, щоб він міг покинути вчителювання і зосередитись на кар'єрі письменника.

Після закінчення війни Джойс на короткий час повернеться до Трієста, але не залишиться там через зміни, які спіткали місто унаслідок війни, а також через напружені стосунки із братом, який провів більшість війни у таборі для інтернованих. Натомість він, на запрошення Езри Паунда, у 1920 році поїхав до Парижа, де планував пробути лише тиждень, але прожив наступних двадцять років.

Джойс і видавці Сільвія Біч і Адрієна Моньє в книгарні Шекспір і Ко (Shakespeare & Co), Париж, 1920 р. Зображення із Бібліотеки Бейнеке рідких книг і рукописів (Beinecke Rare Book & Manuscript Library) Єльського університету

В Парижі в 20-ті роки Джойс зустрічався з Ернестом Хемінгуєм, останній описав ці події в своїх мемуарах Свято, яке завжди з тобою (англ. A Moveable Feast).

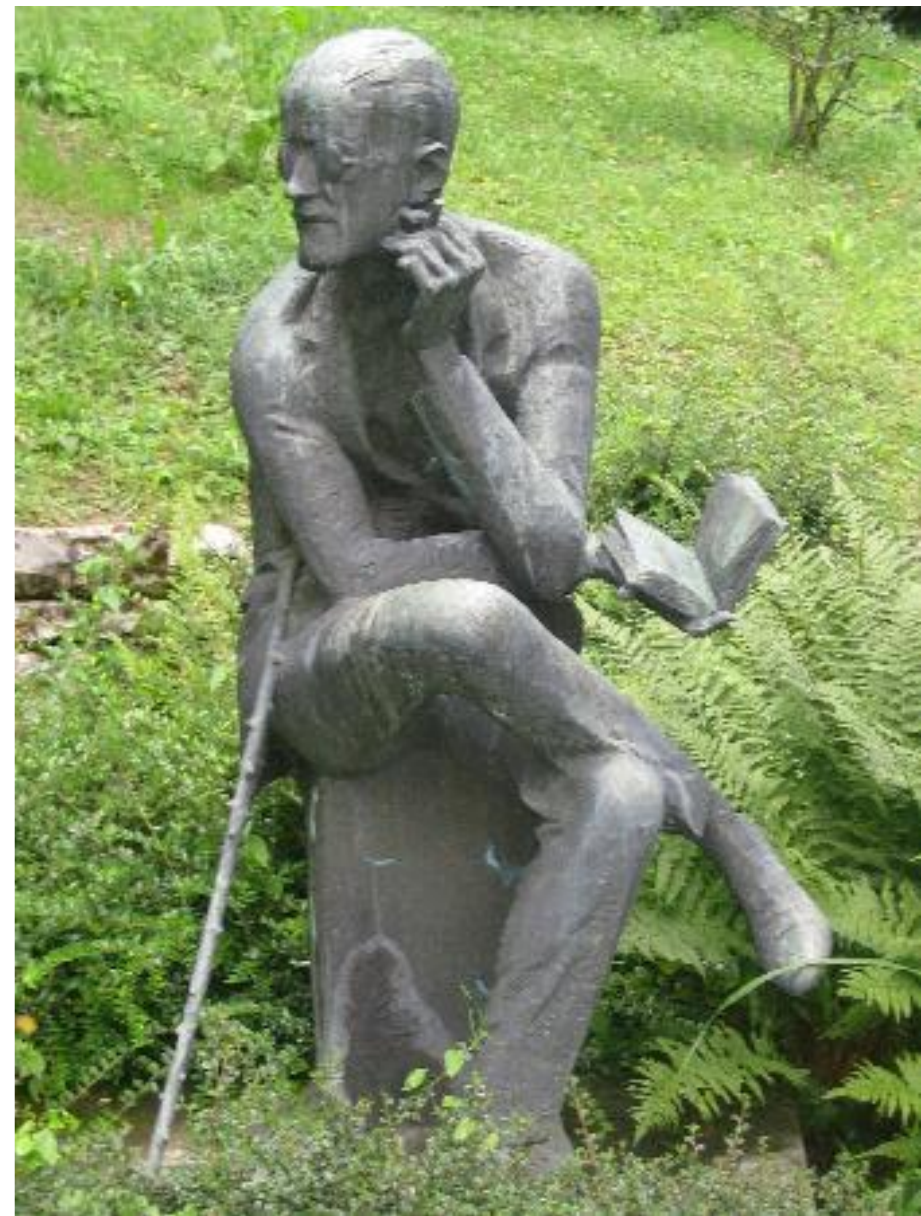
Париж. Напівкнигарня, напівбібліотека

Вчора в Цюріху помер Джеймс Джойс, ірландець, книга якого "Улісс" викликала суперечливі відгуки. Джеймс Августин Алоїс Джойс народився в Дубліні 2 лютого 1882. Закінчив Ірландський Університет в 1902 році. З юності виявляв інтерес до літератури. Любов Джойса до Ібсена була настільки велика, що він вивчив норвезьку мову. Уже в студентські роки Джойс був настільки самовпевнений, що якось заявив Йітса: "Ми зустрілися занадто пізно: ви надто старі, щоб я зміг вплинути на вас". Публікація перших оповідань не принесла Джойсу достатку, і він разом з дружиною переїхав у Трієст, де викладав англійську. Джойс мав великі здібності до мов і вивчив італійську настільки добре, що міг писати статті для італійських газет. У 1914 році слідом за збіркою віршів Джойса "Камерна музика" вийшла збірка його оповідань "Дублінці" - з дев'ятирічною відстрочкою через вимоги видавців зробити ряд скорочень. У 1914-1915 роках Езра Паунд в журналі "Егоїст" опублікував роман Джойса «Портрет митця замолоду». Над романом "Улісс" Джойс працював з 1914 по 1920 рік у Трієсті і в Цюріху. Книга вийшла в Парижі в 1922 році, але не була допущена до продажу в Англії та Америці за непристойність. Проте тисячі екземплярів "Улісса" контрабандою все ж були доставлені до Англії.

У житті Джойс був м'якою і доброю людиною. У 20-30 роки він жив у Парижі і трудився не покладаючи рук. Про нього піклувалася віддана дружина, що володіє великим почуттям гумору. У них було двоє дітей: син і дочка. Улюбленим хобі Джойса була музика.

Цюрих. Пам'ятник на могилі Дж. Джойса

Д. Джойс - один із засновників європейського модернізму

Ознаки модернізму

- настанова на елітарність мистецтва;
  - абсолютизація суб'єктивного засобу зображення світу;
  - увага до художньої форми;
  - руйнування традиційного сюжету, композиції, персонажів;
  - використання елементів умовності;
  - впровадження “потoku свідомості”.
- МОНТАЖУ.**

Монтаж - створення єдиного цілого з окремих частин, що добираються за певним планом

“Джакомо Джойс”

Довгий час мініатюра Д.Джойса була невідома. І тільки у 1968 році її було придбано Річардом Еллманом у одного європейського колекціонера, який залишив за собою право бути невідомим.

Історія написання мініатюри

У 1912—1916 гг. Джойс жив у Трієсті. Закінчував «Портрет митця замолоду», обмірковував «Улісса», заробляв на життя уроками англійської мови, і раптом закохався у свою ученицю, молоденьку італійську єврейку Амалію Поппер, доньку багатого промисловця. Важко зрозуміти, яким було почуття письменника, і у творі відчутні автобіографічні моменти, - це дозволяє усвідомити, що в есе сам автор стає ліричним героєм. Однак наведені факти переосмислені, узагальнені, і твір набуває широкого художнього звучання.

Жанр твору

«Джакомо Джойс» — своєрідний жанр *психологічного есе*, так як головна увага у творі приділяється внутрішньому світу особистості, її думкам, стану душі.

Есе – невеликий за обсягом прозовий твір вільної композиції, у якому яскраво виражені індивідуальні думки і враження автора.

Характерні ознаки есе:

- вільний виклад;
- суворість художньої форми;
- наявність нового, суб'єктивного слова про що-небудь, має філософський, історико-біографічний, літературно-критичний, публіцистичний, науково-популярний характер;
- образність, афористичність, наявність нових метафор, поетичних образів.

Жанр мініатюри Д.Джойса

У «Джакомо» не має ні початку, ні кінцівки; важко визначити його жанрову належність. Справді, що це — записна книжка, щоденник, есе, етюд, новелла? І причина зовсім не у тому, що Джойс не передбачав цей твір для друку. Прозорість тексту, його незавершеність автором зумовлені. Адже у творі чітко відстежуються новітні, незнайомі західній прозі художні риси, які дають змогу літературній критиці визнати мініатюру Д. Джойса за жанром як есе, причому як психологічне есе, так як головна увага у ньому приділяється внутрішньому стану душі героїв. В основі твору — історія кохання, що переростає в історію душі, яка прагне пізнати життя і дух епохи .

«ПОТІК СВІДОМОСТІ» – засіб зображення психіки людини безпосередньо «зсередини», як складного та плинного процесу, для чого автор використовує численні спогади, внутрішні монологи, різноманітні асоціації, ліричні відступи тощо.

«ПОТІК СВІДОМОСТІ» у мініатюрі

Д. Джойса «Джакомо»

сповнений метафор, порівнянь, недомовок і символів.

Окремі деталі, відтінки та натяки дозволяють читачеві самому брати участь у створенні образів, виникає безперервний потік спогадів, думок, асоціацій, які народжуються безпосередньо і також безпосередньо зникають, створюючи світ реальний і фантасмагоричний.

Наприклад, образ коханої у спогадах ліричного героя змінюється як у калейдоскопі: то він уявляє її в театрі, то на сходах холодного замку, то «у рожевому літньому мареві», то біля крамниці, то у церкві...; то вона здається йому дівчиськом, а то, навпаки, леді; то вона сумна, то весела... Герой, навіть помічає деталі та її речі: «ажурне плетеве почерку», пенсне, поля капелюшку, парасольку тощо. І таким чином, завдяки «потoku (спогадів) свідомості» Джойсу вдається змалювати образ молодої шляхетної особи не тільки у різних ракурсах прояву її життя, але і вказати її вік, інтереси, походження, соціальний статус: «Виплекана і визріла: виплекана добром родових шлюбів та визріла в теплиці замкнутості її раси».

Візитна картка літературного твору

Автор – Джеймс Джойс

Назва – «Джакомо Джойс»

Жанр – есе, лірична мініатюра.

Сюжет есе У творі немає чітко окресленого сюжету зі звичним початком і закінченням.

Проблематика – історія душі, історія кохання, прагнення до самопізнання, до пізнання життя, до творчості.

Тема– почуття, миті любовних взаємин, про час, який зупинився, про сенс буття.

Головні герої новели: Вона – кохана, він – ліричний герої.

Чому твір має назву Джакомо?...

Філософський характер твору та проблеми, яких торкається автор:

•Світ – особистість – душа – мистецтво;

•почуття, прагнення зрозуміти власне Я, знайти себе і своє місце в світі;

Трієст. Італія.

Угорщина

Університетський коледж Дубліна (University College Dublin) щороку присуджує премію пам'яті Джеймса Джойса за літературні досягнення. У 2008 році вона дісталася індійсько-британському письменнику Салману Рушді (Salman Rushdie), автору «Сатанинських віршів» та «Дітей півночі». На церемонії нагородження премією Рушді заявив, що Джойс був джерелом його творчого натхнення та зразком роботи з літературною мовою.

Завдання

1. Знати зміст лекції і вміти відповідати на контрольні питання.
2. Записати в зошиті визначення понять модернізм та його риси, етапи розвитку.
3. Записати значення есе «Джакомо Джойс» у розвиткові модерністичної літератури.

Дякую за увагу!

